

IT-TIENI SENA

IL-ĠEOGRAFIJA

IL-HIN: Siegħa u nofs

L-Isem: _____

Il-Klassi: _____

N.B. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha fuq din il-karta tal-eżami. Ikteb ċar b'Malti tajjeb. Fl-ahħar tal-karta għandek issib listi ta' kliem ġeografiku bil-Malti u bl-Ingliż.

A. Hares sewwa lejn l-istampa 1, Mappa tal-Mediterran, imbagħad wieġeb il-mistoqsijiet:

1. Liema *daħliet* għall-Mediterran huma mmarkati:

E1 _____ E2 _____ E3 _____

(aġġel minn: *Dardanelli*; *Strett ta' Ġibiltà*; *Kanal tas-Swejz*)

2. Liema *muntanji* huma mmarkati:

M4 _____ M5 _____ M6 _____

M7 _____ M8 _____

(aġġel minn: *Appennini*; *Taurus*; *Pirinej*; *Alpi*; *Atlas*)

3. Liema *vulkani* huma mmarkati:

V9 _____ V10 _____ V11 _____

(aġġel minn: *Etna*; *Santorini*; *Vesuvju*)

4. Liema *xmajjar* huma mmarkati:

R12 _____ R13 _____

R14 _____ R15 _____

(aġġel minn: *Nil*; *Po*; *Rhone*; *Ebro*)

(15-il marka)

B. Wieġeb dawn il-mistoqsijiet fil-qosor:

1. X'inhì d-differenza bejn temp u klima?

_____ (3)

2. F'sentenza waħda ddeskrivi l-klima Mediterranja.

_____ (3)

3. Semmi żewġ fenomeni jew elementi tat-temp.

_____ (4)

4. Għaliex huwa importanti li nkunu nafu r-rapport u t-tbassir tat-temp?

_____ (2)

5. Ghaliex it-temp huwa importanti għall-bdiewa?

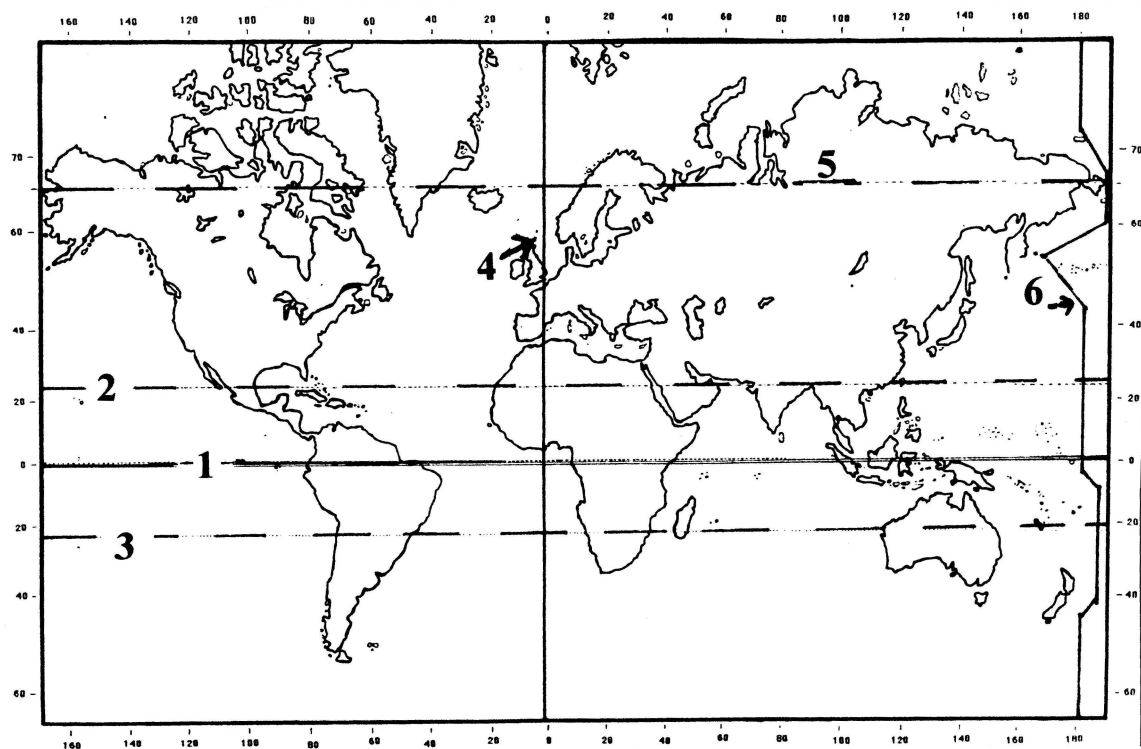
6. Ghaliex it-temp huwa importanti għas-sajjieda? _____ (2)

C. Hares sew lejn stampa 2, Mappa tad-Dinja, imbagħad semmi *l-linji* mmarkati: (6 marki)

1 _____ 2 _____ 3 _____
4 _____ 5 _____ 6 _____

Aghżel minn: *Ċirku Artiku*; *Tropiku tal-Kaprikornu*; *Ekwatur*; *Linja tad-Data*; *Meridjan Prim*; *Tropiku ta' Kanċer*

Stampa 2 – MAPPA TAD-DINJA

D. Wiegeb dawn il-mistoqsijiet billi tagħzel minn dawn li ġejjin: (14-il marka)

Il-Linja tad-Data; *longitudni*; *indici*; *atlas*; *36°*; *latitudni*; *Ekwatur*

1. X'ngħidulu ktieb tal-mapep? _____
2. Fl-aħħar paġni ta' ktieb tal-mapep ikun hemm lista tal-postijiet bil-paġna tal-mappa u l-ko-ordinati. X'ngħidulha din is-sezzjoni tal-ktieb? _____
3. X'jissejhu l-linji orizzontali li jkun hemm fil-mapep tal-atlas? _____
4. X'jissejhu l-linji vertikali li jkun hemm fil-mapep tal-atlas? _____
5. Liema hija l-itwal linja tal-latitudni? _____

6. X'tissejjah ukoll il-linja tal-longitudni 180° ? _____
7. Liema linja tal-latitudni taqşam il-Gżejjer Maltin? _____

E. Uża dan il-kliem biex timla l-vojt tal-paragrafu t'isfel: (14-il marka)

Nasser; idro-elettrika; kontrollat; Aswan; ġeneraturi; turbini; għadira

L-Ilma fir-Reġjun tal-Mediterran

Fil-pajjiżi tal-Mediterran, xi kultant ix-xmajjar tinbnielhom diga; għalhekk tkun iffurmata _____ artifiċjali wara d-diga. B'hekk it-tnixxija tal-ilma tkun _____ u 'l isfel fil-wied u l-bdiewa jkollhom ilma s-sena kollha. Is-saħħa tal-ilma li jgħaddi minn ġot-toqob fid-diga ddawwar _____ li mbagħad iħaddmu d-dinamos u l-_____. Din it-tip ta' enerġija tissejjah _____. Proġett bħal dan jinsab fid-diga ta' _____ fin-nofsinar tal-Eġittu, li holqot l-Għadira _____ warajha.

F. Ikteb jekk dawn l-azzjonijiet humiex TAJBIN jew HŻIENA għall-ambjent: (10 marki)

1. Inhalli d-dawl jixgħel il-ħin kollu filgħaxija. _____
2. Nissepara iż-żibel id-dar. _____
3. Jiena nixtri biss ħaxix f'ħafna ppakkjar. _____
4. Kull meta mmur il-ħanut nieħu borża tal-plastik ġdida. _____
5. Meta nahsel il-platti, nuża biss ftit sapun likwidu kemm jeħtieġ. _____

Ġ. Dan li ġej huwa rapport fl-aħbarijiet tar-radju dwar terremot. Aqra l-paragrafu u mbagħad wieġeb il-mistoqsijiet ta' taħt.

Terremot f'Malta, 21 ta' Marzu 1972

Fil-Gżejjer Maltin għall-ħabta tal-11.10 ta' filgħaxija tal-21 ta' Marzu nhass terremot ta' 5 gradi fl-iskala Mercalli. Dam xi għaxar sekondi. Ħafna nies qamu mis-sodda u ħarġu 'l barra minn djarhom għax beżgħu li se tagħmel replika tat-terremot. Huma qattgħu l-bqija tal-lejl fil-karozzi tagħhom jew f'postijiet fil-beraħ bħal Ta' Qali jew Hal Far. Ghalkemm l-iskejjel fethu, ma sarux lezzjonijiet u l-istudenti qagħdu fil-btiehi u l-ġonna. Skont is-sismografu tal-Università, l-epicentru kien 40 kilometru fil-Lvant ta' Malta. Xi bini qadim ġarrab ħsarat ħfief u nfethu xi konsenturi f'xi hitan. Fortunatament hadd ma korra. Ma kienx hemm rapporti ta' mewġ kbir max-xtut. It-theżżiża nhasset ukoll minn Licata u Gela fi Sqallija.

1. Ikteb kelma oħra li tfisser 'terremot'. _____ (1)
2. X'ikun l-epicentru? _____ (2)
3. X'ikun sismografu? _____ (2)
4. X'insejġulha mewġa għolja kkawżata minn terremot taħt il-baħar? _____ (2)

5. Ghaliex hafna Maltin qagħdu barra dak il-lejl u dakinhar?

6. Fit-terremot tal-1972, il-hsara kienet żghira. Iddeskrivi l-hsara li saret b'dak it-terremot.

_____ (2)

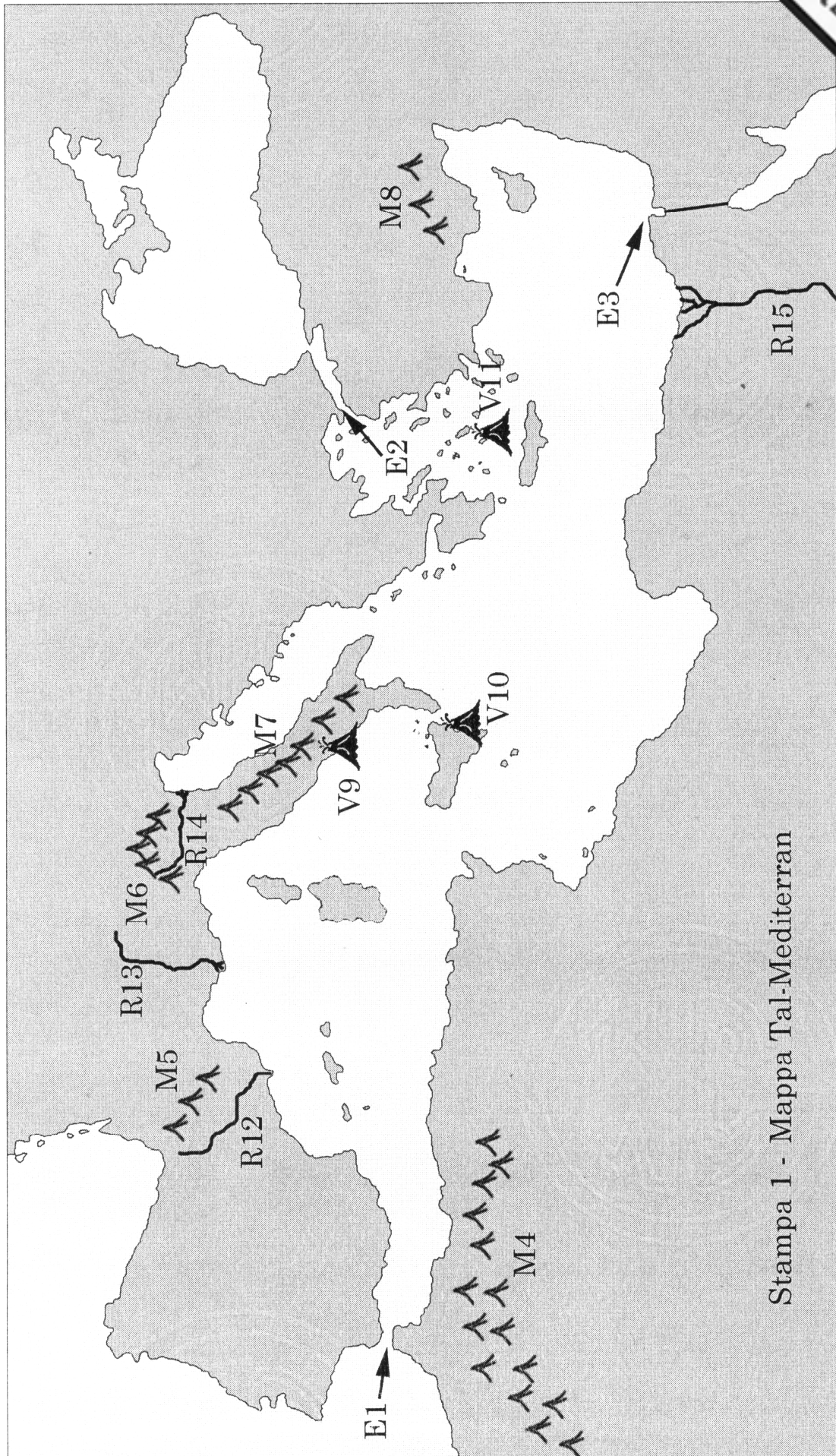
G. Ikteb in-numru tal-BIDU tas-sentenza hdejn it-TMIEM li jaqbel miegħu.

(14-il marka)

IL-BIDU		IT-TMIEM	
1	Sal-1991 il-Kroazja		jifforma s-smogg.
2	Barċellona, Marsilja, Napli u Lixandra		kienet tiffirma parti mill-Jugoslavja.
3	Ir-rifuġjati huma sfurzati jaħarbu minn pajjiżhom		l-qtuġ ta' kwantità kbira ta' siġar.
4	Peress li l-popolazzjoni u l-industriji żdiedu,		huma portijiet fil-Mediterran b'iktar minn miljun ruh kull wiehed.
5	Meta d-duhħan jithallat maċ-ċpar		minhabba l-effett serra.
6	Il-Baħar Mediterran qed jishon		id-domanda għall-ilma żdiedet ukoll.
7	Id-diforestazzjoni hija		minhabba l-gwerer, il-ġuħ u l-persekuzzjoni.

Din hija lista ta' kliem ġeografiku użat f'din il-karta tal-eżami u t-tifsira bl-Ingliż.

dahliet	<i>entrances</i>
għadira	<i>lake</i>
Linja tad-Data	<i>Date Line</i>
epicentru	<i>epicentre</i>
Replika tat-terremot	<i>aftershock</i>
Il-Meridjan Prim	<i>The Prime Meridian</i>
indiċi	<i>index</i>
diga	<i>dam</i>
tnixxija	<i>flow</i>
idro-elettrika	<i>hydro-electric</i>
dahliet	<i>entrances</i>
smogg	<i>smog</i>

Stampa 1 - Mappa Tal-Mediterran